

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Co-habitations and power dynamics: Land, Exchange, Governance. Timor-Leste in context”

Lizbona, 19–24 stycznia 2015 r.¹

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Co-habitations and power dynamics: Land, Exchange, Governance. Timor-Leste in context” została zorganizowana przez Instytut Nauk Społecznych Uniwersytetu w Lizbonie (Instituto de Ciências Sociais da Universidade de Lisboa) oraz lizbońskie Muzeum Wschodu (Museu do Oriente) i stanowi podsumowanie prowadzonych od 2010 r. badań na temat: „Co-habitations: dynamics of power in Lautém (Timor-Leste)”. Choć główny nurt projektu stanowiły badania antropologiczne i socjologiczne, to przyczyniły się one do wypracowania istotnych – także z punktu widzenia nauk prawnych – wniosków, dotyczących takich zagadnień, jak legitymacja władzy i problemy tworzenia struktur państwowych po 2002 r. (tj. po uchwaleniu Konstytucji Timoru Wschodniego z dnia 22 marca 2002 r.). Celem konferencji było

wykazanie i przybliżenie złożoności procesów społecznych zachodzących obecnie w Timorze Wschodnim, a wynikających z dynamiki zmian, jakie dotychczas źródeł i autorytetu władzy, zarówno w kontekście regionalnym, jak i całego kraju. W szczególności organizatorzy konferencji chcieli uzyskać odpowiedź na pytanie, czy zmiany zachodzące w strukturze władzy można określić jako współuczestnictwo różnych grup społecznych w jej sprawowaniu, czy też jako rekonfigurację (przekazywanie władzy nowym elitom politycznym).

Konferencja została podzielona na trzy panele. Pierwszy z nich był poświęcony zagadnieniom dotyczącym ziemi i terytorium. Referenci w swoich wystąpieniach omawiali podejście ludności autochtonicznej do korzystania z terytorium, które historycznie zajmowała, a które obecnie stanowi własność państwa, co wiąże się z ograniczeniami praw tej ludności do polowań, połowów *etc.* Podkreślono przede wszystkim problemy legislacyjne związane z wprowadzeniem aktów normatywnych regulujących kwestie własności ziemi. Trudności te w dużym stopniu wynikają ze skompliko-

¹ Udział w konferencji został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2013/09/D/HS5/04458 w związku z realizacją projektu „Znaczenie zasady dwuizbowości w praktyce ustrojowej demokracji parlamentarnych Azji Południowo-Wschodniej”.

wanej historii Timoru Wschodniego i konieczności rozwiązania problemów prawnych wynikających z kolizji aktów własności wydanych w różnych reżimach prawnych, które na przestrzeni ostatnich 40 lat obowiązywały na terenie tego państwa (kolonia portugalska do 1975 r., okupacja indonezyjska do 1999 r., administracja ONZ do 2002 r.). Uregulowaniu stosunków prawnych w tym zakresie nie sprzyja także struktura społeczna Timoru Wschodniego, państwa, w którym w 2010 r. poziom analfabetyzmu wynosił ponad 50%, a więcej niż 70% populacji zamieszkuje tereny nieurbanizowane.

Drugi panel został poświęcony zachodzącym zmianom w społeczeństwie Timoru Wschodniego oraz wynikającym z tych procesów konfliktom. W pierwszej kolejności zwrócono uwagę na sprzyjające migracji do Unii Europejskiej prawo obywateli Timoru Wschodniego do uzyskania paszportu portugalskiego. Jak wynika z danych statystycznych, obecnie w Wielkiej Brytanii przebywa ponad 12 tysięcy obywateli tego państwa. Jest to emigracja zarobkowa, która w przeciwieństwie do tej obserwowanej w Polsce nie wiąże się z planami stałego pobytu w Europie, a raczej ma na celu – po zebraniu odpowiedniej ilości funduszy – powrót do ojczyzny, budowę domu i założenie działalności gospodarczej. Niemniej, napływ środków pieniężnych z Europy ma istotny wpływ na zmianę stylu życia pozostałych mieszkańców Timoru Wschodniego (np. zaprzestanie uprawy ziemi). Referenci zwracali też uwagę na problemy pojawiające się w zwią-

ku z modernizacją społeczności tego państwa. Pojawiające się konflikty na linii mieszkańcy miast – mieszkańcy obszarów wiejskich, starsze – młodsze pokolenie, konserwatywni – postępowi członkowie wspólnot lokalnych negatywnie wpływają na przezwycięzanie problemów, z jakimi boryka się Timor Wschodni (w szczególności są to: walka z ubóstwem, korzystanie z bogactw naturalnych kraju, budowa poczucia przynależności i tożsamości narodowej obywateli).

Trzeci panel konferencji dotyczył budowy nowoczesnej administracji państwowej w Timorze Wschodnim i problemów władzy publicznej związanych z tym procesem. Poprzednie sesje unaocznily uczestnikom konferencji, że procesy społeczne zachodzące w Timorze Wschodnim pociągają za sobą konieczność radzenia sobie przez władze publiczne z napięciami wynikającymi ze współlistnienia różnych i często sprzecznych modeli organizacji społecznej. Nowoczesne państwo, oparte na zasadach demokratycznych w praktyce dostrzegło w różnych sytuacjach wartość „tradycyjnych” władz – zarówno w sprawach politycznych (uchwalenie podstaw prawnych² dla działania autochtonicznych przywódców lokalnej społeczności w *suku* i *aldeia*)³, jak i sądowych (wła-

² Decree law 3/2009: Community Leaderships and Their Election (<http://www.pnds.gov.tl/website/decre-law/> [dostęp: 22.01.2015]).

³ Timor Wschodni podzielony jest na 13 okręgów (*district*), które są podzielone na 65 powiatów (*subdistrict*) oraz podlegające im 442 wsie (*suku*). *Suku* tworzą przysiółki (*aldeias*). Każde *suku* jest prowadzone przez wodza

dze umożliwiły rozwiązywanie sporów lokalnych na podstawie tzw. *taru bandu*⁴). Nie można jednak uznać tych działań za zaplanowane i wynikające z polityki rządu, zmierzające do centralizacji władzy publicznej. Raczej stanowią one uznanie istniejącego *status quo*.

Referentami konferencji byli uznani uczeni z całego świata, badacze od lat zajmujący się tematyką Timoru Wschodniego, reprezentujący takie nauki społeczne, jak: antropologia (prof.

wioski, który za pełnienie swych obowiązków otrzymuje wynagrodzenie. Rola wodzów jest przy tym szeroko definiowana i w skład jego kompetencji wchodzi zarówno działania związane z utrzymaniem infrastruktury społecznej, tj. dróg i studni, jak i promowanie pokoju i harmonii społecznej oraz działalność związana z ochroną środowiska. Stoją oni na czele rady *suku*, złożonej z szefów przysiółków, skarbnika oraz przedstawicieli kobiet, młodzieży i starszych. Zob. szerzej: *National Program for Village Development (PNDS), Timor-Leste*, Program briefing, March 2013, <http://aid.dfat.gov.au/countries/eastasia/timor-leste/Documents/pnds-briefing-march%202013.pdf> [dostęp: 22.01.2015].

⁴ Zob. szerzej: The Asia Foundation, *Tara Bandu: Its Role and Use in Community Conflict Prevention in Timor-Leste*, czerwiec 2013, <http://asiafoundation.org/publications/pdf/1243> [dostęp: 27.01.2014].

Andrew McWilliam z National University of Australia, prof. David B. Hicks ze Stony Brook University, dr Susanna Rodemeier z University of Heidelberg, dr Kelly Silva z University of Brasil), socjologia (dr Damian Grenfell z RMIT University), politologia (prof. Micheal Leach z Swinburne University of Technology, dr Douglas Kammen z National University of Singapore).

Pozostaje mieć nadzieję, że problematyka przemian ustrojowych związanych z budową nowoczesnego społeczeństwa i państwa w Timorze Wschodnim zainteresuje także polskich badaczy, a w szczególności prawników konstytucjonalistów. Choć nie mamy związków politycznych z tym państwem i jawi się ono jako odległe w każdym tego słowa znaczeniu, to stanowi niezwykle ciekawy i aktualny przykład procesu tworzenia niepodległego państwa, urzeczywistniającego w XXI wieku prawo narodów do samostanowienia⁵.

Anna Michalak

⁵ Art. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

Chiński Nowy Rok – Rok Kozy – na Uniwersytecie Gdańskim Gdańsk, 24 lutego 2015 r.

Dnia 24 lutego 2015 r. w auli Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego odbyły się obchody Chiń-

skiego Nowego Roku, podczas których wszyscy miłośnicy Azji Wschodniej przywitali uroczyste Rok Kozy.